

SKIERBIESZOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1995

Powierzchnia: 35 488 ha

Otulina: 12 479 ha

Położenie: Wyżyna Lubelska – Działy Grabowieckie

Cel ochrony: zachowanie unikalnych wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Działów Grabowieckich oraz mozaiki siedlisk muraw kserotermicznych i lasów bukowych przy północno – wschodniej granicy ich gromadnego występowania z charakterystyczną florą i fauną.

RZEBNA TERENU

Najwyższe wyniosłości działów Grabowieckich sięgają wysokości około 300 m.n.p.m. Nie mają jednak charakteru wzniesień wyspowych, są to łagodne wypukłości kumulacyjne podwyższone. Podłoże budują skały kredowe pokryte warstwą lessu. Spływając po pagórkach woda wyrzeźbiła w nich liczne formy, które urozmaicają krajobraz Parku.

WODY

Tereny Parku odznaczają się najtrudniejszymi w skali całej Wyżyny Lubelskiej, warunkami hydrogeologicznymi. Jest to związane z budową geologiczną i rzeźbą terenu.

Największą rzeką Parku jest Wolica. Nielicznie występują zbiorniki wód stojących. Są to małe stawy hodowlane w miejscowościach Kalinówka, Sulmice, Zawoda, Orów Murowany, zbiornik w Broczówce i niewielkie jezioro w okolicach Krańcuzyna.

Naturalne występy wód podziemnych występują głównie w dorzeczu Wolicy. Są to źródła i źródła skupiające od kilku do kilkudziesięciu metrów głębokości.

Ogólnie źródła Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego scharakteryzować można jako mało wydajne, średnio około 1 l/s.

KLIMAT

Tereny parku należą do lubelsko-chełmskiej dziedziny klimatycznej. Występuje tu w większych masach powietrza polarnomorskiego i polarno-kontynentalnego, stanowi około 90% częstotliwości występowania wszystkich mas w ciągu roku. Klimat tego regionu charakteryzuje się dużą ilością opadów atmosferycznych, największą w Polsce liczbą dni

opadów gradowych (10-18) oraz wysoką wartość usłonecznienia względnego w okresie letnim 40-50%. Wiatry wieją najczęściej z kierunków zachodnich, rzadziej z południowych, a najrzadziej z kierunków wschodnich i północnych. Przeciętna prędkość wiatru w skali roku wynosi 3-4 m/sek. Dni bezwietrzne najczęściej występują w miesiącach letnich (czerwcu i lipcu). Roczna średnia temperatura powietrza waha się w granicach 7-7,5°C. Najcieplejszymi miesiącami są lipiec i sierpień ze średnią temperaturą powietrza 17,5 - 18°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą powietrza -2,2 - 3°C. Dni letnich upalnych z temperaturą powyżej 10°C jest średnio 54. Okres wegetacyjny trwa przeciętnie 200 – 210 dni. Opady atmosferyczne w tym okresie osiąga 380 mm. W ciągu roku średnie zachmurzenie nieba wynosi 62%. Usłonecznienie względne w okresie wiosny wynosi 40%, lata 48%, jesieni 36%, a zimy 24%. Przez teren Parku przebiega jeden z trzech szlaków lubelski z największymi opadami gradowymi w maju, czerwcu. Lipcu i sierpniu.

FLORA

Lasy zajmują około 20% powierzchni Parku. Dominuje grąd gdzie gatunkiem panującym jest dąb szypułkowy (*Quercus robur*), współpanującym buk zwyczajny (*Fagus sylvatica*) (przy północno-wschodniej granicy swojego zasięgu), a towarzyszą im: grab zwyczajny (*Carpinus betulus*), brzoza brodawkowata (*Betula pendula*) i lipa drobnolistna (*Tilia cordata*). Lasy Parku nie tworzą zwartej kompleksu. Największe z nich to: Pańska Dolina, Orłów, Bożcza, Żaziska, Zabytów, Stryków, Lipina, Surhów. Tutejszy buk charakteryzuje się dorodnością i dużą ekspansywnością. W kompleksach leśnych Pańska Dolina, Sulmice i Zabytów przekracza wysokość 30 m. Ogólny udział buka w drzewostanie i podroście sięga ok. 25% wszystkich gatunków. Lasy bukowe tego terenu nie są buczynami typu karpackiego. Stanowią pośrednio między buczyną karpacką, a grądem lipowo-grabowym. Najliczniej reprezentowana klasa jest *Querco fagetea*. Na wierzchołkach wzniesień, zwłaszcza na rędzinach, dominują czysto wykształcone dąbrowa wietlista oraz zespół zarodli kserotermicznych (*Peucedano cervariae* – *Coryletum*). Typowe gatunki runa to: marzanka wonna (*Galium odoratum*), gajowiec żółty (*Galeobdolon luteum*), dąbrówka rozogowa (*Ajuga reptans*), gwiazdnica wielkokwiatowa (*Stellaria holostea*), kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*), zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*), turzycza orzysia (*Carex pilosa*) i żywiec gruczołowaty (*Cardamine glanduligera*).

Tereny Parku wyróżniają się obecnością roślinności ciepłolubnej, bardziej reliktem okresu borealnego. Jednym z najrzadziej spotykanym gatunków flory stepowej Parku jest wiśnia karłowata (wisienka stepowa) *Cerasus fruticosa*, rosnąca m.in. na słonecznym zboczu wzniesienia „Horodyska” (245m n.p.m.).

Murawy kserotermiczne z klasy *Festuco-Brometea* skupiają się w kilku miejscach na słonecznych zboczach przewań od strony południowej lub południowo-wschodniej. Towarzyszą im rzadkie zarodla złoźone z różnych gatunków róż, gógów, jałowca, szakłaku.

Na lessach występuje najczęściej zespół *Thalictrum-Salvetium pratensis*, a na rędzinach *Brachypodium* – *Teucrietum* oraz *Inuletum Ensifoliae*.

W Parku skupione są głównie w dorzeczu Wolicy i Wojsławki, zajmując paskie dna dolin rzecznych. Wskazują do użytków zielonych III i IV klasy, zaliczanych do średnich i słabych. Typem siedliskowym są tu bielawy podtapiane i zalewane oraz gleby bagienne. Ogólnie stwierdzono występowanie dziesięciu zespołów z rzędu *Molinietalia* i siedmiu z rzędu *Arrhenatheretalia*.

W bogatej florze Parku wyróżniło ponad 50 gatunków roślin chronionych, z których 3 wpisano do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin jako ginące lub zagrożone wyginięciem. Są to: wiśnia karłowata (*Cerasus fruticosa*), turzycza delikatna (*Carex supina*), obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*).

FAUNA

Ze względu na niedużą ilość lasów i wód fauna Parku jest stosunkowo uboga. Wśród ptaków warto wymienić: myszołów (*Buteo buteo*), pomykówka (*Tyto alba*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), białonogi stawowy (*Circus aeruginosus*), kania czarna (*Milvus migrans*), trzmiełojad (*Pernis apivorus*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), bocian czarny (*Ciconia nigra*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), muchołówki białoszyje (*Fidicula albicollis*) i mała (*Fidicula parva*), dziwonka (*Carpodacus erythrina*), dzięcioły, gósiorek (*Lanius collurio*), perkozy (*Podicipedidae*), bąk (*Botarus stellaris*), rybitwa czarna (*Chlidonias niger*), żabę nieżył (*Cygnus olor*), derkacz (*Crex crex*), rycyk (*Limosa limosa*). Kilka skarp lessowych zasiedlanych jest przez jaskółkę brzegówkę (*Riparia riparia*). (Dane uzupełnione dzięki uprzejmości Pana P. Stachyry Kierownika Zespołu Monitoringu Roztoczański Park Narodowy)

Chronione rodzime płazy i gady to: żaby: jeziorkowa (*Rana lessonae*), trawna (*Rana temporaria*), moczarowa (*Rana arvalis*), traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*), kumak nizinny (*Bombina bombina*), ropuchy: szara (*Bufo bufo*), zielona (*Bufo viridis*), paskówka (*Bufo calamita*); jaszczurki zwinka (*Lacerta agilis*), żyworodna (*Lacerta vivipara*) i padalec (*Anguis fragilis*), żółtobrzuch (*Natrix natrix*).

Chronione gatunki ssaków to: jeńcze wschodni (*Erinaceus roumanicus*), ryjówka aksamitna (*Sorex araneus*), wiewiórka pospolita (*Sciurus vulgaris*), chomik europejski (*Cricetus cricetus*), gronostaj (*Mustela erminea*), żasica (*Mustela nivalis*), bóbr europejski (*Castor fiber*), wydra (*Lutra lutra*).

FORMY OCHRONY PRZYRODY:

1. W granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego znajdują się dwa rezerваты:

„Broczówka” – położony w odległości 1,5 km na północ od Skierbieszowa. Głównym celem ochrony jest zachowanie stanowiska roślinności kserotermicznej, fragmentu gruntu typowego oraz żółtej dębiny.

„Głęboka Dolina” – położony w gminie Krańcuzyn w leśnictwie Boćcza. Celem ochrony jest zachowanie malowniczych dolin z wierzchołkami oraz lasów jaworowo-dębowych z bukiem.

2. Użytek ekologiczny „Horodysko” - Utworzony przede wszystkim dla ochrony roślin ciepłolubnych, w szczególności wisienki karłowatej (*Cerasus fruticosa*).

3. Pomniki przyrody ożywionej znalezione głównie na terenach parków podworskich np. w żyzkach i Hajownikach.

SZLAKI TURYSTYCZNE

przez teren Parku przebiegają dwa szlaki turystyczne: zielony- po Działach Grabowieckich (Stary Zamość – Kornelówka) i niebieski- Tadeusza Kościuszki (Olszanka – Krasnystaw). Po najatrakcyjniejszych krajobrazowo terenach gminy Skierbieszów prowadzi „Skierbieszowska Trasa Rowerowa” o długości 42 km.